

הבונה פרק שנים עשר שבת

מסורת הש"ס

בבא א מיי פירא מהל' עמ
הל' טו סמנ אלון סה:
בו ב מיי עס הל' יא:
בו ג ד עס הלכה טו:
בבא ח עס הלכה טו טושע
אמ' ס' עמ ספיק ד
ה:

כפ ר מיי עס הל' יד:
ל ד עס הלכה יא:
לא ח עס הלכה יג:
לב ט מיי פ"ד מהל'
גידושן הלכה ב סמנ
עשין ג טושע' ראיע סימן
לג י מיי עס הלכה א
טושע' עס ספיק ב:
לד ב מיי פירא מהל'
מפילין הלכה טו
טושע' י"ד מ' רעו ספיק ב
ועשין צבי:
לה ל מיי פירא מהל' עמ
הלכה ט:
לז מ מיי פ"ע מהל' עמ
הלכה ח:
לז ב מיי פירא עס הלכה
צב:
לח ס עס הלכה יג:

מוסף רש"י

סמא ונין גלשון קודש,
אורומיני' בלע"ז (מגילה)
ס' סקרתא. גלע"ז אלוס
שקורין מנייא' (גיטין ס'
החא דאושכפי. סס
שעניטו צו מענטלס שטוריס
(מגילה יט). במי טריא.
מי גשמס. גלע"ז מר, מי
טריא מיי שטוריס טו פיי
שהא טעין עפליס, גלי"ס
בלע"ז (גיטין ט'). אבא.
גירקא רש"י גלאר עסף
השפסת גזמס ומשטוריס
(טס). בשחור. פתמן (טס).
ובשיחור. חמלא דאשכפי
(טס).

הדרן עלך הבונה
ונתכון לכתוב יהודה.
שהי טענה וסטר עשין
לכתוב יהודה (גיטין ב').
וטענה ולא הטיל בו דלת.
היי עס כמז חלל שהא
עלל שפתו (טס). ובג"ז טס
(ד). מעביר עליו קולמוס.
לשמו (טס ד).

מוסף תוספות

א. כי לא נתכון לאלו.
ריטב"א. ב. אלא שעבשורי
היה מתכוין לכתוב האחת
מהן, ועליו בידו שתיים,
וכגון דלא נתכוין לכתוב
שתי אותיות ידועות, אלא.
כע"ל ד"ה חללא. ג. [וכן]
[קנקנתום, חרתא
דאושכפי, פ' בקנוטרס
ארדמיט' מוס' גיטין יט.
קנקנתום.
ד. [ולפירושו, קנקנתום
ושיחור אחד הוא. כע"ל.
[וכן] קנקנתום קני
קנקנתום ותי ר' חייא
שיחור, ודאי מילתא
אחרת היא. רע"ב"א.

רבינו חננאל

כתב את אחת סמון
לכתב. כגון שהיה כתוב
ג"י וכתב תחתיו ח"י, אף
על פי כי נמצא נח חונה
כש כתוב פטור הוא, ודלא
כ"י אליעזר דאמר האורג
הזב אחד על האורג חייב
אבל אם היה מורה חסרה
אות [אתחן] או ספר היה
חסר אות [אתחן] והשלימו,
א"ע"פ שלא כתב אלא
אות אחת [סמון לכתב]
חייב ואפילו לרבנן, דקדיל
להשלים שמי שני מיי,

נתכוין לכתוב ח' וכתב שני זיינין. וא"ס מאי איריא נתכוין
לכתוב ח' דלא נעשית מחשבתו אפילו נתכוין לכתוב ז'
אחד וכתב שני זיינין פטור^א כמו נתכוין לזרוק צ' וזרק ד' (לעיל דף
עג.) וכן קשה אצרייתא דמייתי בגמרא נתכוין לכתוב אות אחת ועלו
צידו שמים חייב אמאי חייב מ"ש

מנתכוין לזרוק שמים וזרק ד' וי"ל
דמיירי כגון שהיה צריך לכתוב שתי
אותיות איזה שתי אותיות שיהיו
השתא נתכוין לדבר היסור וגם
נעשית מחשבתו ואפילו הכי פטור
כדמפרש בגמ' משום דעבי זויני וא"ס
מאי איריא נתכוין לכתוב ח"י אפי'
נתכוון לכתוב שני זיינין וכתב צלא
זוין פטור וי"ל דנקט נתכוין לכתוב ח'
לרבותא דדוקא כתב שני זיינין דעבי
זוין פטור אבל כתב שתי אותיות
אחרות דלא צלע זיון פטור וא"ע'^ב
דהשתא מיהא לאחת הוא דמתכוין:
שיחור. פירש רש"י אידרמיני^ג
ואין נראה דלמאי הוא

קרי ליה רבי חייא צלא ולא נקט
ליה גלשון ט' ממתי^ד: **בן סמרא**.
אור"ס ט' דהא בן סמרא דלמרינן
הכא דהוא צימי פסוס בן יהודה דהוא
צימי רבי עקיבא כדמוכח בפרק
בבבא דברכות (דף סא: ט):

אמר רב חסדא דלא בר' יהודה.
וא"ס רב אחא צבי יעקב

דקאמר אהיא דקאמר רב חסדא
צפ' שני דגיטין (דף כ. ב) גט שכתבו
שלא לשמה והעביר עליו קולמוס
לשמה צלנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן
דמיא נתכוין לכתוב כו' ודמי רב
אחא צבי יעקב דלמא לא היא ע"כ לא
קאמרי ט' התם גבי תורה אלא משום
זה אלי ואנוהו אבל גבי גט מודו א"כ
ממתי דהכא כמאן אמאי וי"ל דדוקא
בגט שהיה כתוב שלא לשמה היו כתב
עליין כתב לכולי עלמא שהאחרון
מתקן יותר מן הראשון שעושהו לשמה
אבל כשאין כתב עליון מתקן כלום
לכ"ע לא היו כתב ובהכי מייירי ממתי'
ואתיא ככ"ע ורב חסדא דקאמר הכא
דמתי' אחיא דלא כר"י לטעמייה
דקאמר התם גבי גט צלנו למחלוקת
ר"י ורבנן ומשמע ליה דמתי' דהכא
בכל ענין איירי אפי' כשממתקן בכתב
האחרון אבל לרב אחא צבי יעקב ע"כ
ממתי' לא איירי בכל ענין דבגט לא
מניי איירי **התם מחוסר מעשה**.
בפרק כל המנוחות צאות מזה (מנחות
דף לו.) צהניח צטר על גבי גמלים
ונללה צו כגרוגרת צשני מקומות
איכא מאן דמחייב ואיכא מאן
דפטרי מאן דמחייב סנר דלא דמי
לכתב על שני כותלי הצית שאין
מזיק עס סמון קריצה כמו כאן:

והסמיא

ששת הכא במאי עסקינן כגון שנמלכו לנגו של ח"י"ת ועשאו שני זיינין רבא אמר
כגון שנמלכו לתגו של דל"ת ועשאו רי"ש תנא נתכוין לכתוב אות אחת
ועלו

והספר לכך צריך: רבא אמר כגון שנטלו לסגא דדלי"ס. דלא היו אלא הגהת אות אחת ובדצנר מועט חייב הואיל וזהו מיקון הספר ט' דאסור לאדם
לשהות ספר שאינו מוגה משום אל משכן צאהליך עולה (פזו יב) והוא ליה ככתב אות אחת והשלימה לספר דאמרין לעיל דחייב ואפי' לרבנן:

ועלו

הוא שפיק עליה דיו שאין בו עפץ וקליט מקום הכתב, עשה כן בשבת מהו. ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו דיו ע"ג סיקרא
הוא שפיק עליה דיו שאין בו עפץ וקליט מקום הכתב, עשה כן בשבת מהו. ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו דיו ע"ג סיקרא

מתני' על שני כותלי זווית. אחת צמורה ואחת צלפון כמנחות זו
לזו צמקצוע: על שני לוחי פנקס. פנקס של מנוונים ענין אותן של
סומריס^ט שיש להם לחים הרבה חקוקין וטוחין בשעוה: על שני לוחי
פנקס. רבותא אשמועינן דאע"ג דלאו אלוה אחד הם אס נהגין

וגקריין זה עם זה שכתובין על שני
שפתי הלווחין סמוכים זה לזה חייב:
הכותב על צפרו. צדיו: **המסרט**.
צמכתא או צסד' ט: **צמקין**. כמו מי
צמיתים שמשחירין: או צמי פירוס.
כל פירות: **צאצק דרכיס**. צטיט.
לשון אחר צאצק דרכיס צאצצו שרט
כמו אותיות צעפר נגוז: **צאצק
הסופריס**. עפירותית של קסת הסופר:
לאחר ידו. צגג ידו שאלחו הקולמוס
באצצצו עמוזיו והפך ידו וכתב: **מרפיקו** (א).

אציילי ידיו: **כפצ** אות אחת סמוך
לכפצ. אלל אות המנוחה זיוג אות
להשלימה לשמים: **כפצ ע"ג הכפצ**.
העביר הקולמוס על אותיות הכתובים
כצר וחדסם: **נפכוין לכתוב ח"ס**.
ודילג הקולמוס ולא נראה הגג של
ח"י"ס אלא שני הרגלים ונראה כשני
זיינין: **על שני כותלי הצית**. שאינו
צמקצוע: **על שני דפי פנקס**. עשוי
עמודים כמגילה וכתב אות צעמד
זה אות צה וציני יכול לקרצן אלא
אס כן יחמוד הפסק צשיייהס וה"ה
לכותלי הצית רחוקין זה מזה. ותנא
צרישא שני כותלי הצית דסתמא אין
נהגין זה עם זה והסר תנא שני דפי
פנקס וה"ה לכותלי הצית ולא זו אף
זו קמני: **כפצ** אות אחת על עס
נוטריקון. עעשה סימן נקודה עליה
לומר שלחצין צה מציבה שלימה ככתב:
גב' סמא. אורפמיני' ט: **סקרשא**.
אימניא' צכע אלוס שזובעין צה
תרסיין: **קומא**. גומיא' שרף אלין:
חרשא דאושכפי. ארמיני' ט: **כפצו**.
לגט: **צמי טריא**. י"א מין פרי וי"א

מי גשמיס: **אפלא**. מי עפליס גלי"ס:
צאצנר. צופרת על השקף: **צשור**.
משפסף עופרת על הקף: **צשור**.
פיחס: **שיחור**. אדרמיני' ט: **הואיל
כשפיס**. שלא היה יכול להוציאן
כמזכירם שהיו חסרטומין צודקין כל
היוצאים שלא יוצאו כשפיס ללנדס
לצני מדינה אחרת: **צטופ** היה.

טעות היה צו לעשות מה שאין דרך
צני אדם ועשים ומוכר נפשו על
הדצנר' ט: **א' על האריג**. חסר א' ארג
על קצת אריג: **וטעה** ולא הטילו צו
דלס. ומנלל עס נכתב צמקומו אבל
לא צכוונה: **מעציר עליו קולמוס**.
לכוונת עס על כל אותיותיו כאלו הוא
כותבו: **והשלימה לספר**. אות אחרונה
של אחת מכ"ד ספרים: **מחוסר
מעשה דקריצה**. אינו מתקרבן אלא
על ידי קליצה המפסיק צניהן. וצ'
קאמר רב צמי כגון כתב אחת על שפת
לוח זו צצצרייה ואחת על שפת לוח זו
צצפורי ואתה יכול לקרצן שלא צעמעה
אלא קריצה בעלמא: **ועשאו שני זיינין**.

לעזי רש"י

אורימיני' ט. צבע צחוב
(פשו מורניך גפרי).
אימניא' (מגיני' ט).
מיניס, עופרת אדומה.
גומיא' שרף (אלין).
אורימיני' (אורימיני' ט).
סולפט תחמס, יטרוריל.
גלי"ס. עפץ בלוט.
אורימיני' ט. סולפט תחמס,
יטרוריל.

רבינו חננאל (המשך)
או סיקרא ע"ג דיו חייב, ר'
יעקב אמר חייב שמים, אחת
משום כותוב ואחת משום
מוחק. א"ר אמי כתב את
אחת בטבריא ואת אחת
בצפורי חייב כתיבה היא
אלא שמוסרת קריבה.
זה ששמענו פירוש זה
כגון שכתב בפרק בטבריא
שי"ן ובקרקע כנגדו בצפורי
[מ"ם] חייב, מ"ט כתיבה
[היא] שהרי כתב ב' אותות
ותן שם אלא שמוסרת

קריבה. כלומר אין שם חסר דבר במלאכה אלא אילו האריך המ"ם עד שיקרבו לשי"ן היו נתברר הדבר, אע"פ שגם עתה המכונן
זה האות כנגד זה האות קורא השם הנכתב מחוסר קריבה הוא. ואקשינן והתנן על ב' דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה פטור.
ופרקין התם לצני הפינסק מחוסר מעשה קריבה, כלומר צריך מעשה לקרב דפי הפינסק שהוא מעשה אחר ולחיי מעשה הכתיבה,
ואם לא קריבה ולא כלום הוא, שאין שם ב' אותות. ואם תאמר גם זה צריך להאריך האות ולקריבה לחברתה לחיותן יקראות
יחדיו. לא דמי הא לזה, והתם כבר האות כתיבה היא, מאי אמרת היא קטנה ורוצה לעשות גדולה, בין קטנה לגדולה לא איכפת
לך, לפיכך כתיבה [וחיא] וחייב. תנא הגיה אות אחת חייב. ואקשינן השתא כתב את אחת פטור, המגיה חייב. ופריך רבא כגון
שהיה ספר שהיה חסר לרי"ש ובא להגיהו שנטלו לתגיה של דל"ת ועשאו רי"ש והשלימו לספר, דקדיל כתב את אחת השלמים
דברי הכל חייב. וי"א כיון שנטלו לתגו של דל"ת מחקו וכתבו רי"ש. ודברי אביי פשוטין הן. תנא נתכוין לכתוב את אחת

ועלו

א) ס"א ור' יהושע פונה,
ב) מגילה יז: גיטין
יט, א) ג"ז עס צניטין,
ד) [ומספת' פ"יב], ט) [וחולין
מט: דהל' ל:], ו) בן סמרא
בן צפנדילא הוא אמר רב
חסדא בעל סמרא בעל
מדינא בעל פסוס בן יהודה
הוא אמר פטור אמו מריס
מנדלא שאל היא כאלמני'
צפומדינא סמט דא מצעלה.
[מסורות הש"ס], ו) [נתקן
קה, וט"ן], ח) גיטין ב' ג,
ז) [ומספת' פ"יב הלכה ג],
ט) [ומ' סופריס פ"ה הלכה ג],
ט) צביי רבא וצ"ה מדוסי'
הר"ן לנתן קה, י) [וכתיבת
יט: ג], ז) [ג' מוס' מנחות כט:
ד"ה דמסורה], ט) צביי' רב:
גלחוס, ח) צמי' א: פורק,
א) בעל סמרא בעל מדינא.
ומקרא על עס בעל אמו אע"פ
שהו היה ממזר. [מסורות
הש"ס], ט) [מסות יט: ג],
ט) [ג' מוס' גיטין יט.
ד"ה קנקנתום], ט) [לחן זה
יש הטעיר, ד"מ"ה, ט) יסו
היה צימי יהושע בן צפדיה
כדמוה צפ"י מנאל דטוה
דף מט], ולא כ"י יהושע בן
צפדיה ששה לישו הוציר
בשמי ידיו ור' יהושע הוא
קריס טובא ל"י עקיבא: אמו
מריס מנדלא שאל היא. והא
דקאמר צבי' דתגינה (דף
ד: רב צבי הוא שמת צבי
מלך המזב ור' אמר לי
למחיה זל איימי לי מריס
מנדלא שאל ששמעו שהיה
צימי רב צבי מריס מנדלא
שאל אחרת הויה א"י נמי
מלך המזב היה מספר לרב
צימי ששמעו שאירע כצד ממון
גדול. דפ"ר.

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה מרפיקו.
ב) ג"ז מ"ג צבי' צמנעין דף
צב ע"ג מוס' ד"ה צעלס
אחד: תוס' ד"ה בן סמרא.
ג) תוס' ד"ה אמר רב סמרא
וה' ע"כ לא קאמרי רבנן
התם:

גליון הש"ס

גב' א"ר אבי כתב את
אחת בבב"א. עיין לעיל דף
פ ע"ג מוס' ד"ה צעלס
אחד: תוס' ד"ה בן סמרא.
ע"י צבי' קצמ ע"ד. ועיין
מוס' מוגה דף ד' ע"ג ד"ה
הוא עפ"י:

לעזי רש"י

אורימיני' ט. צבע צחוב
(פשו מורניך גפרי).
אימניא' (מגיני' ט).
מיניס, עופרת אדומה.
גומיא' שרף (אלין).
אורימיני' (אורימיני' ט).
סולפט תחמס, יטרוריל.
גלי"ס. עפץ בלוט.
אורימיני' ט. סולפט תחמס,
יטרוריל.

רבינו חננאל

או סיקרא ע"ג דיו חייב, ר'
יעקב אמר חייב שמים, אחת
משום כותוב ואחת משום
מוחק. א"ר אמי כתב את
אחת בטבריא ואת אחת
בצפורי חייב כתיבה היא
אלא שמוסרת קריבה.
זה ששמענו פירוש זה
כגון שכתב בפרק בטבריא
שי"ן ובקרקע כנגדו בצפורי
[מ"ם] חייב, מ"ט כתיבה
[היא] שהרי כתב ב' אותות
ותן שם אלא שמוסרת

קריבה. כלומר אין שם חסר דבר במלאכה אלא אילו האריך המ"ם עד שיקרבו לשי"ן היו נתברר הדבר, אע"פ שגם עתה המכונן
זה האות כנגד זה האות קורא השם הנכתב מחוסר קריבה הוא. ואקשינן והתנן על ב' דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה פטור.
ופרקין התם לצני הפינסק מחוסר מעשה קריבה, כלומר צריך מעשה לקרב דפי הפינסק שהוא מעשה אחר ולחיי מעשה הכתיבה,
ואם לא קריבה ולא כלום הוא, שאין שם ב' אותות. ואם תאמר גם זה צריך להאריך האות ולקריבה לחברתה לחיותן יקראות
יחדיו. לא דמי הא לזה, והתם כבר האות כתיבה היא, מאי אמרת היא קטנה ורוצה לעשות גדולה, בין קטנה לגדולה לא איכפת
לך, לפיכך כתיבה [וחיא] וחייב. תנא הגיה אות אחת חייב. ואקשינן השתא כתב את אחת פטור, המגיה חייב. ופריך רבא כגון
שהיה ספר שהיה חסר לרי"ש ובא להגיהו שנטלו לתגיה של דל"ת ועשאו רי"ש והשלימו לספר, דקדיל כתב את אחת השלמים
דברי הכל חייב. וי"א כיון שנטלו לתגו של דל"ת מחקו וכתבו רי"ש. ודברי אביי פשוטין הן. תנא נתכוין לכתוב את אחת

ועלו